

Omahoitajuus kasvatuskumppanuuden tukena

Noora Nikula & Enni Tammela

Sosiaalian koulutusohjelma, opinnäytetyö

Lapsi- ja nuorisotyö

Sosionomi (AMK)

KEMI 2012

Tekijät: Noora Nikula & Enni Tammela
Opinnäytetyön nimi: Omahoitajuus kasvatuskumppanuuden tukena
Sivuja (+liitteitä): 42 (+2)
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää, kuinka omahoitajuustyömenetelmä vaikuttaa lapsen elämään ja kasvatuskumppanuuteen työntekijöiden ja perheen välillä. Tarkoituksenamme on myös pohtia, miten työntekijöiden käsitykset vastaavat varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitusta.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys sisältää omahoitajuuden ja kasvatuskumppanuuden. Näissä osuuksissa on tietoa siitä, mitä omahoitajuuteen ja kasvatuskumppanuuteen sisältyy. Lisäksi käymme teoriaosuudessa läpi kiintymyssuhdeteoriaa osana omahoitajuutta sekä lyhyesti varhaiskasvatussuunnitelmaa.</p> <p>Metodologinen esittely: Opinnäytetyömme on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus, johon osallistui viisi (5) lastentarhaopettajaa kolmesta (3) eri päiväkodista. Aineisto kerättiin parikohtaisilla puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla.</p> <p>Keskeiset tutkimustulokset: Omahoitajuuden myötä lapsituntemus on parantunut ja omahoitajan sekä vanhempien kasvatuskumppanuus on syventynyt. Työnkuva päiväkodissa on selkeytynyt ja helpottunut.</p> <p>Johtopäätökset: Omahoitajuus tukee kasvatuskumppanuutta ja on toimiva työmenetelmä päiväkodin yhteisössä.</p>
Asiasanat: Kasvatuskumppanuus, kiintymyssuhdeteoria, omahoitajuus, varhaiskasvatussuunnitelma

Authors: Noora Nikula & Enni Tammela
Title: Personal nursing as a support for partnership to promote the well-being of children
Pages (+ appendixes): 42 (+2)
<p>Thesis discription: The purpose of this bachelor's thesis is to examine how personal nursing affects a child's life and the partnership to promote the well-being of children between the employees and the family. Our purpose is also to reflect on how the conceptions of the employees match the purpose of the early childhood education plan.</p> <p>Theoretical summary: The theoretical context of this thesis includes personal nursing and educational partnership. These parts contain information of what personal nursing and care partnership includes. In addition we go through the attachment theory as a part of the personal nursing and the early childhood education plan.</p> <p>Methodological summary: The research method in this thesis is qualitative. Five (5) kindergarten teachers from three (3) kindergartens took part in our study. The material acquisition method is theme interview that is half structured.</p> <p>Main result: The result of this thesis is that with personal nursing the knowledge of the child is improved as well as it deepens the care partnership between the personal nurse and the parents. Personal nursing has also clarified the job description in the kindergarten.</p> <p>Conclusion: Personal nursing supports the educational partnership and it is a functional method at the community of a kindergarten.</p>
Keywords: Early childhood education and care partnership, Attachment theory, Personal nursing, Early childhood education plan

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
2 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT	8
2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	8
2.2 Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma	8
2.3 Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma	9
3 OMAHOITAJUUS	11
3.1 Omahoitajuuden merkitys päivähoitossa	12
3.2 Omahoitajuuden haasteita	13
4 KIINTYMYSSUHDETEORIA OMAHOITAJUUDESSA	14
4.1 Kiintymyssuhdemallit	15
4.2 Kiintymyssuhteet päiväkodissa	16
5 KASVATUSKUMPPANUUS	18
5.1 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen	18
5.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet	20
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
6.1 Tutkimus prosessina	23
6.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	25
6.3 Tutkimusongelma	27
6.4 Tutkimuksen analysointi	27
6.5 Eettisyys ja luotettavuus	28
7 TUTKIMUSTULOKSET	31
7.1 Omahoitajuuden vaikutus päiväkodin arkeen	31
7.2 Omahoitajuuden hyvät puolet	31
7.3 Omahoitajuuden haasteet	33
7.4 Omahoitajuuden merkitys kasvatuskumppanuudelle	35
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	38
8.2 Jatkotutkimamahdollisuudet	41
9 LÄHTEET	42
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Valitsimme opinnäytetyön aiheeksi omahoitajuus kasvatuskumppanuuden tukena. Oulussa omahoitajuus on lisätty varhaiskasvatussuunnitelmaan ja jokaisen päiväkodin on otettava se mukaan työhönsä. Kiinnostuimme aiheesta, koska aiomme työskennellä tulevaisuudessa lastentarhanopettajina, joten haluamme syventää tietojamme omahoitajuuden ja kasvatuskumppanuuden taustalla vaikuttavista tekijöistä sekä onnistumisen ja kehittämisen elementeistä. Lisäksi tulemme todennäköisesti työskentelemään Oulun kaupungin päiväkodeissa, joten saamme opinnäytetyöstä paljon apua tulevaisuutta varten.

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen elämää. Ensimmäisten elinvuosien aikana lapsi kehittyä valtavaa vauhtia ja siksi on tärkeää, että lapselle läheiset ihmiset panostavat näihin vuosiin. Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten kanssa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää ja pitää yllä lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä sekä oppimista. Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, jotka painottuvat eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012, hakupäivä 15.10.2012.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen hyvinvointia edistää turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet. Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Tärkein ohjausväline varhaiskasvatuksessa on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet eli VASU. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11, 15.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteä yhteistyö eli kasvatuskumppanuus on tärkeää. Varhaiskasvatuksen keskeisenä voimavarana on ammattitaitoinen henkilökunta. Taatakseen laadukkaan varhaiskasvatuksen, on olennaista, että jokaisella kasvattajalla on vahva ammatillinen osallisuus ja tietoisuus. Varhaiskasvatuspalvelut järjestävät valtakunnallisten linjausten mukaisesti varhaiskasvatusta. Palveluja järjestävät kuntien lisäksi yksityiset palvelutuottajat, järjestöt sekä seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11, 15.)

Aiomme tutkia opinnäytetyössämme omahoitajuuden toteutumista kasvatuskumppanuuden tukena Oulun päivähoiton arjessa. Päivähoito on ennalta ehkäisevää ja varhaista tukea lapsiperheille tarjoten luontevan paikan, jossa vanhemmuutta voidaan tukea helposti. Se on sosiaalipalvelua lapsiperheille tarjoten esimerkiksi vanhemmille mahdollisuuden työssäkäyntiin tai opiskeluun tarjoamalla lapsille hoitopaikan. Suomessa kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on lakisääteinen oikeus saada vanhempien valinnan perusteella joko kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoidon- tai yksityisen hoidon tuki. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012, hakupäivä 15.10.2012.)

Vuoden 2010 tehdyn tilaston mukaan Suomessa oli 223 000 lasta päivähoitossa. Kaikkiaan 62 prosenttia suomalaisista 1–6-vuotiaista lapsista oli joko kunnallisessa päivähoitossa tai yksityisessä päivähoitossa. 3–5-vuotiaista oli päivähoitossa 73 prosenttia ja 1–2-vuotiaista 41 prosenttia. (Lasten päivähoito 2010. Tilastoraportti 46/2011, 23.12.2011, hakupäivä 15.10.2012.)

Omahoitajuus keskittyy lapsen yksilölliseen huomioimiseen heti alusta asti ja toimii parhaiten juuri lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana. Rajasimme aiheen Oulun päiväkoteihin, koska asumme molemmat kyseisessä kaupungissa. Haluamme selvittää, miten oululaisten päiväkotien kasvattajahenkilökunta käyttää omassa työssään omahoitajuutta ja miten sen käyttö tukee kasvatuskumppanuutta ja vastaa asiakirjalle valtakunnallisesti asetettuja tavoitteita. Tarkoituksenamme on selvittää omahoitajuuden toteutumista kasvatuskumppanuuden tukena päivähoiton työntekijöiden omien arvojen ja kokemusten kautta.

Opinnäytetyössämme haastattelemme viittä lastentarhanopettajaa oululaisista päiväkodeista. Pyrimme ensin selvittämään, millaisia käsityksiä heillä on omahoitajuudesta sekä kasvatuskumppanuudesta ja pohtia, miten heidän käsityksensä vastaavat asiakirjan tarkoitusta. Kysymme kasvattajilta, mitkä asiat he kokevat omahoitajuudessa hyvinä ja huonoina puolina sekä kysymme, onko heidän mielestään omahoitajamenetelmässä jotakin kehittämisen varaa. Selvitämme haastateltavilta, miten he työssään tukevat kasvatuskumppanuutta. Auttaako omahoitajuustyömenetelmä sen rakentumisessa ja ylläpitämisessä? Lastentarhanopettajien omat näkemykset ovat erityisen tärkeitä, koska juuri heidän vastuullaan omahoitajuuden ja kasvatuskumppanuuden toteutuminen on. Jos he eivät arvosta niitä, ei se todennäköisesti tule näkymään heidän työssäkään.

Oulun varhaiskasvatuksessa aloitettiin omahoitajuustyöskentelytapa noin vuonna 2003. Koulutusta tarjosi Poske (Pohjois-Suomen sosiaalialan kehittämiskeskus). Koulutus oli pitkäkestoinen ja se kesti noin kolme vuotta. Ensimmäinen yksikkö, joka käynnisti omahoitajuustyöskentelytapaa, oli Hintan päiväkoti. Myös Väikkylän päiväkoti oli mukana alusta asti muutoksessa. Syy omahoitajuusmenetelmään siirtymiseen oli paneutuminen kiintymyssuhdeteoriaan. Varsinaista omahoitajuuskoulutusta ei Oulussa ole enää käytössä, vaan se on liitetty nykyään suoraan varhaiskasvatussuunnitelmakoulutukseen. Oulun kaupungin päivähoiton strategiana on määrittää minimimalli, miten jokaisessa yksikössä tulee toimia. Malliin kuuluu mm. tutustumisjakso, omahoitajan nimeäminen ja pienryhmissä toimiminen. (Knuuti, 2012.)

2 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasun perusteet) on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen väline. Stakes (nykyisin THL) laati Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet yhteistyössä opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Opetushallituksen, Suomen Kuntaliiton ja muiden asiantuntijatahojen kanssa. Vasun perusteet valmistui vuonna 2003 ja toinen tarkistettu painos ilmestyi vuonna 2005. Pohjana perusteille ovat valtioneuvoston periaatepäätöksenä 28.2.2002 hyväksymät varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Ne sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen pisteet. (Stakes 2006, 7.)

Tavoitteena varhaiskasvatuksen perusteilla on edesauttaa varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda osaltaan edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi yhdenmukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita. Lisäksi tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa ja moniammatillista yhteistyötä sellaisten eri palvelujen kesken, joiden avulla tuetaan lasta sekä perhettä ennen lapsen oppivelvollisuuden alkamista. (Stakes 2006, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa valtakunnallisesti lasten kasvua, hyvinvointia ja oppimista edistävän kokonaisuuden. Perusteet ohjaavat kaikkia toimintamuotoja varhaiskasvatuksessa, joita yhteiskunta järjestää ja valvoo. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat kunnallisten ja yksikkökohtaisten suunnitelmien pohjana. (Stakes 2006, 8.)

2.2 Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Kunnilla on laajat mahdollisuudet organisoida varhaiskasvatuspalveluita perheitä parhaiten palvelevalla tavalla. Kunnan laatiman varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana ovat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet eli lyhenteeksi vakiintunut Vasu. Koska

jokainen kunta on erilainen, on tärkeää, että jokainen kunta tarkentaa varhaiskasvatuksen kuntakohtaiset strategiset linjaukset, jotka otetaan huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. (Stakes 2006, 43-46.)

Kunta laatii oman varhaiskasvatussuunnitelman kunnan käytäntöihin ja suunnitelmiinsa sopivaksi. Lähtökohtana kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan ovat mm. kunnassa tehdyt lasta ja perhettä koskevat suunnitelmat. Linjauksissa ja varhaiskasvatussuunnitelmissa määritellään, millaisia alueellisia, seudullisia ja yksikkökohtaisia suunnitelmia kunnassa tehdään ja miten ne vahvistetaan sekä tarkistetaan säännöllisesti. Keskeisenä osana kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa on toiminnan toteuttamisen sekä eri tahojen kanssa toteutettavan yhteistyön kuvaus. Samoin kuvataan erityisen tuen tarpeen järjestäminen sekä eri-, kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan kuvataan yhteistyö lasten vanhempien kanssa kasvatuskumppanuuden hengessä. Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat keskeinen henkilöstön työväline ja ne toimivat kunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksen välineenä. Koko henkilöstön on sitouduttava niiden tuottamiseen, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin. (Stakes 2006, 43-46.)

2.3 Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaisella yksiköllä on oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka on tarkempi kuin kunnan. Siinä kuvataan toimintaympäristön ja yksikön erityispiirteitä ja painotuksia. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on kehittää konkreettisena työvälineenä toimintaa ja sitä kautta lisätä lasten hyvinvointia. Yksikkökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan myös eri palvelumuotojen tarkennetut tavoitteet. Suunnitelma täydentyy ja tarkentuu ajan kanssa vähitellen, koska sisältöjen valinnassa otetaan huomioon toiminnan tavoitteiden tilannesidonnaisuus; lapsiryhmän, lasten, toimintaolosuhdeiden ja toimintaympäristöjen tuntemus. Toteutunutta toimintaa dokumentoidaan ja arvioidaan säännöllisin määräajoin. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelman työstäminen on prosessi ja se vaatii henkilöstöltä reflektoinnin taitoja sekä henkilöstön ja vanhempien yhteistä kasvatuskumppanuutta. (Stakes 2005, 43.)

Perustavoitteena Oulun varhaiskasvatussuunnitelmassa on ollut hyvinvoiva lapsi. Hyvinvoivasta lapsesta ollaan aidosti kiinnostuneita ja hän saa riittävästi hoivaa sekä huo-

lenpitoa. Oulun varhaiskasvatussuunnitelma toimii kehyksenä, jonka avulla vanhemmat voivat tunnistaa omia toiveitaan ja tavoitteitaan. Jotta vanhempia voidaan tukea, edellyttää se työntekijöiltä rohkeaa ohjausta ja kannustavaa työtapaa, kasvatuskumppanuutta. Oulun kaupunki on ottanut käyttöön varhaiskasvatussuunnitelmaan myös omahoitajatyötavan, joka tiivistää ja selkeyttää kasvatuskumppanuutta. Työmenetelmänä omahoitajuus varmistaa laadukkaamman varhaiskasvatuksen sekä tekee varhaiskasvatuksesta inhimillisemmän lapselle, perheelle ja työntekijöille. (Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Päivähoidon johtoryhmä 29.9.2011, hakupäivä 28.5.2012.)

3 OMAHOITAJUUS

Omahoitajuus on työmenetelmänä Suomessa verrattain uusi. Se on kehitetty tukemaan päivähoitoa aloittavan alle kolmevuotiaan lapsen vuorovaikutustaitoja ja sopeutumista uuteen ympäristöön tehden päivähoidosta laadukkaamman. Omahoitajuus on työmenetelmä, jossa lapsella on päivähoidossa oma nimetty hoitaja, eli omahoitaja. Omahoitaja on lapselle turvallinen aikuinen, joka luo vahvimman vuorovaikutussuhteen lapseen ja myös lapsen perheeseen. Omahoitajuus on tärkeä lapsen turvallisuuden tunteen kannalta. Se on tärkeää myös lapsen vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan kanssa käynnistyvän vuorovaikutuksen kannalta. Omahoitaja on tärkein tiedonvälittäjä vanhemmille, vaikka hän ei välttämättä ole päivittäin vanhempien tavattavissa. Omahoitajuus mahdollistaa laadukkaan päivähoidon. (Salminen & Tynninen 2011, 1-2.)

Omahoitajuuden juuret ovat Yhdysvalloissa. Lapsipsykoanalyytikot Erna ja Robert Furman pitivät terapeutista lastentarhaa ja alkoivat kehittää omahoitajuutta. He johtivat moniammatillista ja poikkitieteellistä koulutusta, tutkimusta ja käytännön yhteistyötä lapsipsykoterapian, lastenpsykiatrian ja varhaiskasvatuksen kesken 1950-luvulta alkaen. (Salminen & Tynninen 2011, 11.)

Suomessa 1990-luvulla alkoi ”Auta lasta kasvamaan” – hanke psykologi Arja Lundin johdolla. Lund tutustui Furmanien työhön ja kehitti sen avulla ”Auta lasta kasvamaan” – hanketta Suomessa. Tavoitteena Lundilla oli kehittää päivähoitokäytäntöjä entistä paremmiksi ja lapsen kehitystarpeita vastaaviksi. ”Auta lasta kasvamaan” – hankkeen pyrkimyksenä oli turvata lapsen kehitys terveellä tavalla ja ehkäistä psyykkisiä häiriöitä sekä epäsosiaalisuuden ja oppimis- ja kehitysvaikeuksien syntymistä. Lähtötavoitteena oli lapsen tarve pysyvään kiintymyssuhteeseen ja lapsen terveen psyykkisen kehityksen onnistuminen. Omahoitajuuden myönteiset muutokset työntekijöiden ja vanhempien tyytyväisyydessä ja erityisesti lasten hyvinvoinnissa ovat olleet merkittäviä. Omahoitajuustyöskentely on laajentunut runsaasti suomalaisissa päiväkodeissa. (Salminen & Tynninen 2011, 11.)

3.1 Omahoitajuuden merkitys päivähoitossa

Lapsen elämään heijastuvat elintapojen nopeat muutokset. Nykyään useiden perheiden etäisyydet sukulaisiin ovat pitkiä, jonka takia perheitä tukevat lähiverkostot ovat pientyneet. Vanhempien erojen myötä lapsen elämään on voinut tulla paljon uusia ihmisiä. Pienten lasten valmiudet käsitellä ympäristön ärsykeitä ovat selkeästi heikompia kuin aikuisten. Pysyvät ihmissuhteet luovat perustan lapsen kiintymyssuhteelle ja luottamukselle. Tämän takia päiväkodissa työntekijöiden vaihtuvuus alle 3-vuotiaiden ryhmässä tulisi pyrkiä minimoimaan. Toistuvuus ja säännönmukaisuus ovat tärkeitä lapsen turvallisuuden tunteelle. Tällöisen ympäristön luominen lapselle on haastavaa. (Salminen & Tynninen 2011, 14-15.)

Omahoitaja tuo lapselle rutiinit päivähoitopäivään. Lapsi saa harjoitella ryhmässä olemisen taitoja tutun ja turvallisen aikuisen kanssa. Pienissä ryhmissä aikuinen voi keskittyä paremmin yhteen lapseen ja kokea, että on ehtinyt kunnolla kohdata ryhmänsä lapsia. Isoissa ryhmätilanteissa aikuisen energia menee koko ryhmän ohjaamiseen eikä yksittäisille lapsille jää aikaa. Sitten kun lapsi on saanut olla riittävän pitkään oman hoitajansa kanssa, sekä tullut tutuksi päiväkodin ympäristöön, lapsi alkaa itse ottaa kontakteja muihin aikuisiin. (Salminen & Tynninen 2011, 15.)

Kun päiväkodissa saadaan tieto uuden lapsen tulosta päivähoitoon, valitaan lapselle työntekijöistä omahoitaja. Valittu omahoitaja ottaa yhteyttä vanhempiin. Hoitaja ja vanhemmat sopivat tapaamisajan hyvissä ajoin ennen lapsen hoidon aloittamista. Ensimmäiseen tapaamiseen ei mielellään haluttaisi lasta mukaan, jotta vanhemmat saisivat rauhassa keskustella työntekijän kanssa. Tapaamisen tavoitteena on käydä keskustelua lapsen päivähoiton aloituksesta, perheen omista toivomuksista ja odotuksista. (Salminen & Tynninen 2011, 41.)

Ensimmäisen tapaamisen jälkeen vanhemmat tulevat lapsen mukaan yhden – kahden viikon ajan tutustumaan päiväkodin arkeen. Tämän tarkoituksena on helpottaa lapsen sopeutumista uuteen tilanteeseen ja ympäristöön. Päivähoiton alku on todella tärkeää sekä vanhemmille, että lapselle. Päiväkodin tärkeimpiä tehtäviä päivähoiton alkaessa on ylläpitää lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta. Hoitajat auttavat lasta käsittelemään eroa vanhemmista sallien lapsella kaikki tunteet. Päivähoitoon sopeutuminen on yksilöllistä jokaisella lapsella. Omahoitaja on lapsen kanssa kaikissa tilanteissa

mahdollisuuksien mukaan. Työntekijöiden työvuorot säätelevät kuitenkin sitä, miten paljon omahoitaja ja lapsi ovat päivän aikana yhdessä. Ihanteellinen tilanne olisi se, että omahoitaja olisi aamulla vastaanottamassa päiväkotiin ja saattelemassa iltapäivällä kotiin lähdössä. Tämä vaatii joustoa työajoissa, sekä työntekijän halua tehdä hetken pidempää päivää lapsen etua ajatellen. Usein vanhemmat suunnittelevat aloituksen niin, että lapsen hoitopäivistä tulee lyhyempiä ensimmäisen viikon aikana. (Salminen & Tynninen 2011, 42-43.)

3.2 Omahoitajuuden haasteita

Lapset tulevat usein hoitoon lyhyellä varoitusajalla, eikä hyvän alun toteuttamiseen jää tarpeeksi aikaa. Lapsen tarpeista joutuu päivän aikana huolehtimaan joukko vaihtuvia aikuisia, koska hoitajat saattavat olla pois lomien, koulutusten ja erilaisten työvuorojen takia. Nykyään alle kolmevuotiaidenkin ryhmät ovat yleensä liian suuria. Omahoitaja pystyy hoitamaan pienryhmänsä lapsia vain osan päivästä. Lapsia saatetaan siirtää iän perusteella ryhmästä toiseen kesken vuoden, eikä heidän yksilöllisiä tarpeita, taikka kehitystasoa oteta tarpeeksi huomioon. (Sinkkonen 2003, 249-250.)

Omahoitajalla voi olla haastavaa antaa päivähoidon aloittavalle lapselle tarpeeksi tukea ja huomiota, kun muutkin lapset tarvitsevat sitä. Lisäksi aikaa vievät tärkeät keskustelut päivähoitoa aloittavien lasten vanhempien kanssa. Vanhemmilla ei ole aina helppoa ymmärtää, miten vaikeaa hoidon aloitus lapselle voi olla. Mahdollisia alkuvaikeuksia ei tule ohittaa nopeasti, vaan niihin pitää käyttää tarpeeksi aikaa niin työntekijöillä kuin vanhemmilla.

4 KIINTYMYSSUHDETEORIA OMAHOITAJUUDESSA

Kiintymyssuhdeteorian (engl. Attachment theory) kehitti englantilainen psykiatri ja psykoanalyttikko John Bowlby. Kiinnittyminen on sukua eläinkunnasta tutuksi tullee leimautumiselle. Hänen mukaansa ihmislapsen varhaiskehitystä säätelevät turvallisuuden tarve ja pyrkimys pysytellä uhkaavissa tilanteissa mahdollisimman lähellä hoivavaa aikuista. Lapsella on synnynnäinen tarve suuntautua toista ihmistä kohti. Bowlby korostaa yksilöiden, etenkin aikuisten ja lasten, välisten kiinteiden tunnesuhteiden ensisijaista merkitystä lapsen kehityksessä. Teorian avulla Bowlby pyrkii selittämään, miksi ihmiset pyrkivät muodostamaan kestäviä, vahvoja ja valikoivia siteitä toisiinsa. Lisäksi keskeisenä asiana on selittää, miten ihmissuhteiden katkeaminen tai uhka siitä aiheuttaa ahdistusta. (Hautamäki 2001, 14-20.)

Kiinnittymisen motivaationa ei ole nälkä, eikä muukaan fysiologinen tarpeiden tyydyttäminen, vaan perustana sille on läheisyyden ja turvallisuuden tarve. Lapsen tasapainoinen kehitys edellyttää riittävää olosuhteiden turvallisuutta ja asioiden toistuvuutta. Mikäli perusturvallisuus ei ole kunnossa, lapsi ei opi luottamaan eikä kiintymään toisiin ihmisiin. Häiriö kiintymyssuhteissa heijastuu myös tieto- ja taitokehitykseen. Lapselle, joka kokee turvattomuutta, on usein vaikeita oppimis- ja kehityshäiriöitä. (Aro 2006, 24.)

Kiintymyssuhdeteoriassa korostetaan, kuinka iso asia lapselle on ero hänelle tärkeimmästä aikuisesta. Lapsen ikä on tärkeä ottaa huomioon tässä vaiheessa. Pienellä lapsella ei välttämättä ole taitoa protestoida, kuten isommalla lapsella. Lapsen erotessa tärkeästä aikuisesta, hän ei välittömästi sopeudu uuteen tilanteeseen, vaan ikävöi ja odottaa vanhempiaan. Se on tavallaan myös merkki siitä, että hän on muodostanut turvallisen kiintymyssuhteen johonkin ihmiseen. Lapsen reaktiot uudessa tilanteessa voivat olla hyvin voimakkaita, jotka ilmenevät protestina, koska hän joutuu uuteen tilanteeseen ja valitsemaan jonkun toisen ihmisen, johon kiintyä. (Bee 2000, 318-319.)

Tilanne voi olla myös sellainen, ettei lapsella ole valittavissa ketään ja joutuu täten selviytymään ilman turvallista henkilöä. Lapsen protesti ja sopeutumattomuus erotilanteissa on luonnollinen asia. Onkin hyvin tärkeää, että ammatti-ihmiset ymmärtävät kiintymyssuhteen merkitykset ja osaavat vastata siihen. Näin lapsi pystyy valitsemaan ja löy-

tämään jonkun aikuisen, johon turvautua. Se helpottaa kotonakin päiväkotiin menemistä. Jos lapsen käyttäytymiseen ei vastata hänen olettamallaan tavalla, muuttaa hän tällöin käyttäytymistään. Esimerkiksi lapsi voi kokonaan jättää tarpeensa ilmaisemisen. Toisin sanoen hän alkaa siirtyä turvallisesta kiintymyssuhteesta turvattoman kiintymyssuhteen puolelle. (Rusanen 2012, 5-6.)

4.1 Kiintymyssuhdemallit

Lapsi voi ilmaista tunteensa avoimesti, kun hänellä on läheinen ihminen saatavilla tarpeen vaatiessa. Silloin hän on *turvallisesti kiintynyt*. Ympäristön tutkiminen on lapsen kiinnostuksen kohteena, mutta hän ilmaisee myös tarpeensa läheisyyteen. Ollessaan turvallisesti kiintynyt, lapsi kaipaa äitiä ja etsii häneltä lohdutusta eron jälkeen, mutta kykenee melko nopeasti uudelleen leikkiin ja ympäristön tutkimiseen. (Silvén 2010, 75.)

Bowlbyn mukaan varhaisen kiintymyssuhteen laadulla on merkitystä myöhemmän sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen kannalta. Turvallinen kiintymyssuhde yhdistetään esimerkiksi hyvään stressin- ja turhautumisen sietoon. Kun lapsi on turvallisesti kiintynyt, pystyy hän vastavuoroisuuteen, hallitsee yllykkeitään suhteellisen hyvin ja pystyy eläytymään toisen tunteisiin. Nämä ominaisuudet edesauttavat lasta solmimaan suhteitaan ikätovereihin päiväkodissa ja kouluissa. (Sinkkonen 2001, 52.)

Kun taas lapselle on muodostunut tarve luottaa ainoastaan itseensä, on hän silloin *vältelevästi kiintynyt*. Aikuinen ei kykene tarjoamaan lapselle sellaista ilmapiiriä, jossa erilaisten tunteiden näyttäminen olisi sallittua. Lapselle läheiset ihmiset ovat olettaneet lapsen selviytyvän omin voimin, jonka seurauksena lapsi on oppinut toimimaan näiden odotusten mukaisesti. Lapsi ei näytä omia tunteitaan äidin poistuessa, eikä etsi aktiivisesti lohdutusta äidiltään. (Silvén 2010, 76-77.)

Turvattomasti ja ristiriitaisesti kiintynyt lapsi puolestaan kokee toistuvasti, että aikuinen on epäjohtonmukainen reagoidessaan lapsen tarpeisiin. Uudet kokemukset saavat hänet hätääntymään, koska läheinen ihminen on ollut epäjohtonmukaisesti saatavilla. Välillä vanhempi on herkkä ja lapsen huomioiva, välillä taas torjuva. Se voi johtua esimerkiksi siitä syystä, ettei vanhempi tiedä miten lapsen kanssa tulisi olla. Turvattomasti kiintynyt

lapsi voi olla passiivinen tai ahdistunut. Hän reagoi voimakkaasti ja häntä on vaikea lohduttaa. (Silvén 2010, 77.)

Sinkkonen kertoo vielä *organisoiutumattomasta kiintymyssuhteesta*. Lapsilla, jotka ovat organisoiutumattomasti kiinnittyneitä, saattaa esiintyä stereotyyppisiä liikkeitä ja tuskaisia ilmeitä, kuten pään paukuttamista lattiaan ilman mitään ymmärrettävää syytä. Organisoiutumaton kiintymyssuhde syntyy siten, kun aikuinen, jonka pitäisi olla lapselle turvan lähde, onkin ajoittain vaarallinen. Lapsen ollessa stressitilanteessa, on hän mahdottoman tilanteen edessä. Lapsi tarvitsisi silloin äitiä, mutta pelkää mennä hänen lähelleen. Lähestymis- ja välttämisyrittämysten ollessa yhtä voimakkaita, lapsi ylikuormittaa itsensä ja täten jähmettyy pystymättä tekemään mitään. (Sinkkonen 2001, 59-60.)

4.2 Kiintymyssuhteet päiväkodissa

Helsingin yliopistossa professorina toimiva Liisa Keltinkangas-Järvinen toteaa alle kolmivuotiaiden lasten kognitiivisen kehityksen olevan koetuksella suuressa päiväkotiryhmässä. Keltinkangas-Järvisen mukaan levottomuus, meluisuus ja liiat sosiaaliset kontaktit kasvattavat lapsen stressiherkkyyden liian suureksi, joka näkyy lapsessa vielä aikuisiässäkin. Suurin yksittäinen ongelma on alle 3-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmien suuri koko. Lapsi ei pysty hallitsemaan kaikkia eteen tulevia asioita aivojen kehitystason vuoksi. Kielteinen vaikutus ulottuu esimerkiksi muistiin, kognitiiviseen kehitykseen, minäkuvaan ja sosiaalisiin taitoihin. (Kalland 2011, 150.)

Yhdysvaltalaisen tutkijan Andrea Dettlingin (1999, 2000) tutkimuksessa on vahvistettu, että myös 3-4-vuotiaat lapset kärsivät liiasta stressistä päiväkodeissa, ellei heillä ole nimettyä vastuuhenkilöä. Dettlingin mukaan pieni lapsi tarvitsee pysyvän aikuisen, joka seuraa hänen tarpeitaan ja mielialaansa ja auttaa lasta säätelemään sekä tyydyttämään niitä. Lapsen näkökulmasta päivähoidon laatu tarkoittaa siis henkilöä, johon lapsi voi turvallisesti kiintyä ja joka tarjoaa hänelle tarpeiden tyydytystä. (Kalland 2011, 151.)

Kiintymyssuhteita on sovellettu päivähoidon piireissä. Oulussa omahoitajuusmenetelmä on otettu käyttöön juuri kiintymyssuhteiden parantamiseksi. Pienelle lapselle päivähoidon aloitus voi hetkellisesti järkyttää hänen turvallisuuden tunnetta, joten päivähoito olisi tärkeä järjestää siten, että se tukee mahdollisimman paljon lapsen varhaisia kiinty-

myssuhteita. Jotta lapsen ja työntekijän suhde kehittyisi mahdollisimman hyväksi, on tärkeää, että lapsella olisi mahdollisuus yksilölliseen vuorovaikutukseen pysyvän hoitajan kanssa. Turvallinen suhde edesauttaa lasta sopeutumaan kodin ulkopuoliseen hoitoon. (Silvén 2010, 84-86.)

Kiintymyssuhteissa vallitsee hierarkia, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että pienellä lapsella yksi kiintymyssuhde on muita tärkeämpi. Monien hoitajien joukko ei ole yhtä luotettava turvan lähde, kuin yksi vastuuhenkilö. Esimerkiksi vaaran uhatessa on helpompaa, kun lapsi tietää kenen luokse voi mennä. Kun lapsen tarpeisiin kiinnitetään nopeasti huomiota, oppii hän luottamaan aikuiseen nopeammin ja hänelle tulee turvallinen olo. Hoivaajan auttaessa lasta selviytymään tunnekuohusta, lapsi saa rohkeutta tuoda vastaisuudessakin tunteensa vuorovaikutukseen. Jos taas lapsella on monta samanarvoista kiintymyskohdetta, joutuu hän vaaran uhatessa ennen apua hakiessaan arvioimaan, kuka näistä kohteista on lähimpänä ja kuka heistä on luotettavin. (Sinkkonen 2001, 49.)

5 KASVATUSKUMPPANUUS

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimintaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Kasvatuskumppanuus edellyttää keskinäistä luottamusta, toistensa kunnioittamista ja tasavertaisuutta. (Stakes 2005, 31.)

Laki lasten päivähoidosta määrittelee päivähoidon yhdeksi tavoitteeksi yhteistyön vanhempien kanssa. Päivähoidon henkilöstön ja vanhempien yhteisenä tavoitteena on tukea lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Kasvatuskumppanuus on kasvattajien ja lasten vanhempien yhteinen prosessi. Se on varhaiskasvatuksessa vanhempien ja henkilökunnan tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessin tukemisessa. Jotta tämä toteutuisi, edellyttää se vanhempien ja työntekijöiden välillä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista. Siinä yhdistyvät vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset. Kasvatuskumppanuus alkaa heti siitä hetkestä, kun perhe ottaa yhteyttä päivähoitopaikkaan ja päättyy siihen, kun lapsi lähtee päivähoidosta. (Stakes 2005, 31-32.)

Kasvatuskumppanuudessa on kyse vanhempien ja henkilöstön asennoitumisesta yhteiseen kasvatustehtävään myös sen konkreettisesta organisoinnista ja sopimisesta molemmille osapuolille sopivalla tavalla. Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja –vastuu lapsistaan. Henkilöstöllä taas on koulutuksen kautta saatua tietoa ja osaamista sekä vastuu kasvatuskumppanuuden luomisesta. Lapsen vanhemmille järjestetään mahdollisuuksia kasvatust keskusteluihin niin oman lapsen osalta, mutta myös yhdessä muiden vanhempien ja koko henkilöstön kanssa. (Stakes 2005, 31-32.)

5.1 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen

Kasvatuskumppanuus alkaa aina tutustumisella toisiinsa. Tutustumisen kautta vanhemmat ja työntekijät rakentavat luottamuskuvaan toisistaan. Perheen kanssa käydään aloituskeskustelu joko perheen kodissa tai päiväkodilla. Tavoitteena keskustelussa on val-

mistella ja auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoiton aloitukseen. Työntekijä juttelee päivähoiton aloitukseen liittyvistä asioista sekä perheen odotuksista ja toiveista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41-42.)

Lapsen aloittaessa päivähoiton, muuttuu hänen elämäntilanteensa monella tavalla. Sovittu järjestely aloituskeskustelussa helpottaa koko perhettä muutostilanteessa. Päivähoitoon siirtyminen tulisi edetä vaiheittaan, aluksi tutustumiskäynnillä. Tutustumiskäynnit auttavat perhettä ja kasvattajaa luomaan alkua luotettavalle suhteelle. Sekä lapsi että vanhempi tarvitsevat kasvattajalta erokokemuksen kuulevaa suhtautumista ja myötätuntoa. Tutustumisen kautta työntekijä auttaa lasta kestämään eron vanhemmistaan ja luomaan pikkuhiljaa suhdetta ryhmän aikuisiin. Oulussakin käytettävä omahoitajakäytäntö helpottaa sekä lapsen että perheen yksilöllistä huomioimista päivähoiton aloitusvaiheessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43-44.)

Päivittäiset kohtaamiset toimivat kasvatuskumppanuuden rakennusaineena. Yhteinen vuoropuhelu kasvattajan, vanhempien ja lapsen kesken tapahtuu jokapäiväisissä kohtaamisissa vanhemman tuodessa tai hakiessa lasta päivähoitosta. Kasvatuskumppanuus ja vuoropuhelu vanhempien ja kasvattajien välillä rakentuu prosessina koko lapsen päivähoiton ajan. Jatkuva, päivittäinen vuoropuhelu kasvattajien ja vanhempien välillä avaa tilaa puhua niin lapsen tavanomaisista että vaikeimmistakin asioista. Se helpottaa huoli- tai pulmatilanteiden esille ottamista puoli ja toisin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44-45.)

Vanhempien kanssa käytävät kasvatuskeskustelut toimivat keskeisenä kasvatuskumppanuuden toteutumisen areenana. Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma varhaiskasvatuksesta yhteistyössä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman avulla luodaan yhteistä ymmärrystä lapsesta ja sovitetaan yhteen kasvattajien ja vanhempien tulkintoja lapsesta. Kasvatuskeskusteluissa on tärkeää luoda kasvattajien ja vanhempien välille myönteinen ilmapiiri. Tapa, jolla keskustelukumppanit kuulevat ja tulkitsevat toistensa uskomuksia, on kasvatuskumppanuuden kehittymisen kannalta ratkaisevaa. Keskustelut toimivat kasvatuskumppanuuden syventymisen ja kehittymisen keskeisinä tilanteina. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45-46.)

Perheiden kanssa käytävä jatkuva ja säännöllinen vuoropuhelu lapsen jokapäiväisestä elämästä ja varhaiskasvatuksesta luo vanhemmille ymmärrystä lapsen päiväkotiarjesta.

Päivittäiset käytännöt muodostavat luottamuksellisen perustan vanhempien ja ammattilaisten kumppanuussuhteen kehittymiselle. Luottamuksellisen suhteen rakennettua erityistä huomiota vaativien asioiden puheeksi ottaminen on luontevampaa ja helpompaa. Henkilökunnan haasteena on ylläpitää kumppanuuden ilmapiiriä erityisesti silloin, kun vanhempien ja työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä, kasvatuskäsityksistä, kasvatusten menetelmistä, lapsen hoidon ja kasvatuksen tarpeista tai perheen ja päivähoiton vastuunjaosta eroavat. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44-47.)

5.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat neljä eri periaatetta. Ne ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Toisten kuuleminen ja kuuntelu ovat keskeisiä vuoropuhelussa. Kuulevassa suhteessa asetetaan kuulemaan toisen ihmisen ajatuksia, asiaa ja puhetta. Kuuntelu on eläytymistä ja keskittymistä ja se vaatii aina läsnäolon. Se näyttäytyy toiselle aitona kiinnostuksena, rehellisyytenä ja empaattisuutena. Ellei kuuntelija kykene luomaan myönteistä ja turvallista ilmapiiriä, ei kuunteleminen onnistu. Kuuntelijan on uskallettava ja haluttava ottaa vastaan se, mitä toinen viestittää. Kuunteleminen vaatii erilaisten tunteiden sietämistä, kuten esimerkiksi hämmennystä, suuttumusta ja ahdistusta. Haasteellinen tilanne kuulijan kannalta muodostuu silloin, kun kuulijalla on ennakkokäsitys siitä, että puhujan asia on negatiivinen, syyttävä tai erimielinen kuulijan kanssa. Erimielisyystilanteissa aletaan helposti puolustautua ja kertoa omia mielipiteitä, jolloin toisen kuuleminen katkeaa omaan puheeseen ja puolustukseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kuulevassa suhteessa voidaan pienillä asioilla ja eleillä viestittää toiselle valmiutta kuulla, vaikka asia olisikin epämiellyttävä tai siitä ollaan eri mieltä. Näitä ovat esimerkiksi kommentit ”ahaa” tai ”kerro lisää”, sekä kasvon ilmeet ja kehon eleet. Näiden avulla kuulija kertoo puhujalla siitä, että hän on läsnä ja kiinnostunut kuulemaan. Kuuluksi tuleminen on aina eheyttävä kokemus ja siksi se on yksi kasvatuskumppanuuden periaate. Arkisessa ja hektisessä elämässä juuri lapsen päivähoitoon tuonti- ja hakutilanteet voivat olla koko kasvatuskumppanuuden kulmakiviä. Niissä hetkissä kohdataan, kuullaan ja kerrotaan, joiden myötä yhteistä tarinaa asiakkaiden ja työntekijöiden välille aletaan rakentaa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Toisena ohjaavana periaatteena on kunnioitus. Ihmiset tarvitsevat omana itsenään hyväksytyksi tulemisen tunnetta, ilman ehtoja. Kunnioittava asenne on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Myönteisyys ja avoimuus auttavat ihmisiä ymmärtämään, että heitä arvostetaan ja kunnioitetaan. Kunnioituksen puute taas näkyy suhteessa toisen mitätöimisenä ja selän kääntämisenä. Toiselle viestitetään, ettei hänellä tai hänen sanomisillaan ole merkitystä. Jos ihminen ei koe, että hänen mielipiteillään ja tarpeillaan on väliä, kokee hän vuorovaikutuksen lamaanuttavaksi. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2002, 64-65.)

Kunnioittavan suhteen luomisen haasteena on erilaisuuden kohtaaminen. Ihmisen on helpompi hyväksyä toimintatavat, jotka vastaavat hänen mieltymyksiään ja vieroksua sellaisia, jotka tuntuvat kaukaisilta ja sopimattomilta. Kuuntelemisen avulla voidaan oppia hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan toisia ihmisiä. Kunnioitus helpottaa rehellisen vuorovaikutuksen syntymistä, kun asioita ei tarvitse salata tai peitellä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.)

Kunnioittava suhde luodaan myönteisyyden kautta. Myönteisyys avaa ovia rehelliselle ja avoimelle puheelle. Vanhemman on tärkeä kuulla kasvattajan huomioita lapsesta tavalla, jossa lapsessa saa olla olemassa monenlaisia puolia päivähoitossa, niin positiivisia kuin negatiivisia. Vanhempia kunnioittava työtapana on olla tietämättä asioita, joihin ei ole vielä olemassa riittävää ymmärrystä. Oikeaa tietoa kasvatuskysymyksissä on harvoin jaossa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 35.)

Kolmas periaate, luottamus, rakentuu kunnioituksen ja kuulemisen periaatteista. Luottamuksen syntyyn tarvitaan siten yhteisiä kohtaamisia, vuoropuhelua ja aikaa. Monien vanhempien mielestä luottamus päivähoiton henkilökuntaan rakentuu työntekijän ja lapsen välisestä suhteesta. Tavasta, jolla työntekijät välittävät tietämystään ja tuntemustaan lapsesta. Kasvattajan tiivis suhde lapseen herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta lapsen hyvästä hoidosta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa myös vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsen kasvatukseen, hoitoon ja opetukseen liittyviin asioihin. Mitä paremmin päivähoito pyrkii ottamaan huomioon vanhempien toiveet ja ajatukset, sitä paremmin vanhemmat kokevat voivansa osallistua lapsen kasvuun ja kehitykseen. Päivittäinen vuoropuhelu lapsen asioista luo perustan luottamukselle ja näin mahdollistaa yhteisen ymmärryksen

lapsesta. Lisäksi luottamuksen syntyyn vaikuttavat ihmisten aikaisemmat kokemukset samankaltaisista tilanteista ja asioista. Ihmiset ovat erilaisia ja he tarvitsevat eripituisen ajan voidakseen luottaa toiseen ihmiseen. Keskeisenä tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on luoda luottamuksellinen ilmapiiri kaikelle työntekijöiden ja vanhempien väliselle vuoropuhelulle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

Luottamus muodostuu ajan kanssa, eivätkä vaikeat tilanteet yleensä ratkea nopeasti. Työssään kasvattajat joutuvat kestämaan keskeneräisyyttä ja sitä, etteivät asiat aina hoidu heidän haluamallaan tavalla. Tarvitaan rehellisyyttä kasvattajan havainnoissa ja rohkeutta kertoa niistä. Lisäksi tarvitaan kuulevaa ja kunnioittavaa tapaa ottaa asioita puheeksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 37.)

Dialogin avainsana on kuuleminen. Aito vuoropuhelu syntyy vain kuulevasta suhteesta, missä kaikilla on tilaa tulla näkyviksi omine ajatuksineen. Dialogi toteutuu tasa-arvoisessa puheessa, jossa molempien tietämykset ovat yhtä arvokkaita ja merkityksellisiä. Dialogisuus on keskustelua, jossa on tietty ydin ja jossa ei valita puolta. Dialogi määritellään yhdessä ajattelun, puhumisen ja toimimisen taitona. Yhdessä ajattelun taito tarkoittaa, että yksilön ottama kanta asioihin ei olisi täysin lopullinen, vaan askel kohti lopputulosta. Dialogisessa kasvatusilmapiirissä on tärkeää luoda vanhempien sekä työntekijöiden välille hyvä keskusteluilmapiiri. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.)

Dialogisen kasvatuskumppanuuden onnistumiseen tarvitaan työntekijän kosketusta omaan sisäiseen maailmaansa: tunteisiinsa, ajatuksiinsa ja kokemuksiinsa. Ammatilliseen tietoisuuteen kuuluu se, että työntekijä osaa erottaa oman elämäntarinansa asiakkaiden elämäntarinoista, niin tiedollisella kuin emotionaalisella tasolla. Emotionaalinen eriyttäminen helpottaa tilan antamista sellaisienkin tarinoiden kunnioittavalle kuulemiselle, jotka ovat mahdollisesti vastoin työntekijän omia arvoja ja asenteita. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.)

Dialogisessa kasvatuskumppanuudessa keskustellaan ja pohditaan yksin ja yhdessä koettua. Tutkitaan ja tarkastellaan sekä omien, että toisten näkemyksiä. Ollaan valmiita oppimaan uutta ja tarvittaessa muuttamaan omia mielipiteitä. Puhutaan itsestä käsin ja tehdään tilaa toisten ajatuksille. Niinpä dialogissa tarvitaan myös näkyväksi tulemistä ja itsensä näkyväksi tekemistä puheen ja tekojen kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tutkimus prosessina

Aloitimme opinnäytetyön teon alkuvuodesta 2012 keräämällä tietoa teoriaosuuteen. Omahoitajuudesta ei löytynyt kirjallisuutta kovinkaan paljon, toisin kuin muista käsiteltävistämme aiheista. Haasteena teorian tiedon keräämisessä oli myös lainakirjojen vähäinen saatavuus. Tarvitsemamme kirjat olivat Oulussa lähestulkoon aina lainassa ja varausjonot olivat pitkiä. Tämän vuoksi emme saaneet aina tehtyä työtämme haluamallamme tahdilla. Internetistä löytyi myös paljon tietoa. Koska tietoa oli niin paljon, sen rajaaminen ja luotettavan teorian löytäminen oli välillä haastavaa. Opinnäytetyön aloittaminen venyi, koska meillä oli koulua ja siihen liittyviä erilaisia tehtäviä, joten aika ei yksinkertaisesti riittänyt kaikkeen.

Keväällä selvitimme opinnäytetyöhön liittyvät luvat. Ensimmäiseksi teimme hankkeistamissopimuksen Oulun päivähoidon aluejohtajan kanssa. Tämän jälkeen otimme yhteyttä päiväkoteihin ja sovimme haastatteluista neljän lastentarhanopettajan kanssa. Haastattelut olivat parihaastatteluja, koska mielestämme tällä tavalla saimme enemmän irti aiheesta. Haastattelutilanne ei tunnu välttämättä niin pelottavalta, kun haastateltavat tietävät, ettei tarvitse tulla siihen yksin. Lisäksi mielestämme haastateltavat saavat tukea toisistaan. Pyrimme muodostamaan kysymykset sellaisiksi, joilla ajattelimme saavamme mahdollisimman kattavat vastaukset tutkimusongelmaan. Välttelimme kysymyksiä, joihin pystyi vastaamaan yhdellä sanalla, koska emme mielestämme olisi saaneet vastauksista mitään irti. Lähetimme haastateltaville kysymykset etukäteen, jotta he pystyivät valmistautumaan haastatteluun.

Teimme molemmat haastattelut yhdessä. Ensimmäinen haastattelu meni, kuten suunnitelimme, molemmat haastateltavat tulivat paikalle. Toiseen haastatteluun mentäessä saimme tietää paikan päällä, että toinen haastateltavista ei päässytäkään paikalle. Toisesta haastattelusta tulikin yksilöhaastattelu, joten päätimme tehdä vielä yhden parihaastattelun opinnäytetyömme tueksi.

Kaksi ensimmäistä haastattelutilannetta olivat rauhallisia ja keskustelunomaisia, eikä haastattelujen nauhoitus häirinnyt tilannetta. Aluksi meitä jännitti, miten haastateltavat reagoivat nauhureihin. Mietimme, pystyisikö tilanteesta tulemaan yhtä luonnollinen, kuin ilman nauhuria. Lisäksi jännitimme, koska emme olleet aikaisemmin kumpikaan tehneet virallisia haastatteluja. Pyrimme ennen haastatteluja ensin juttelemaan niitä näitä, jotta molemminpuolinen alkujännitys lähtisi pois. Huomasimme ainakin itsessämme, että tämä auttoi meitä rentoutumaan. Vasta alkukeskustelun jälkeen laitoimme nauhurit päälle, jolloin kukaan ei enää edes kiinnittänyt huomiota niihin. Haastateltavat kertoivat kokemuksistaan monisanaisesti ja oma-aloitteisesti. Tähän vaikutti se, ettei kysymyksiin pystynyt vastamaan yhdellä sanalla sekä haastateltavien mahdollisuus tutustua ennalta kysymyksiin.

Kolmas haastattelu venyi syksyn puolelle aikatauluongelmien vuoksi. Haastattelu ei mennyt aivan kuten kaksi edellistä, koska haastateltavilla ei ollut kovin kiinnostusta ja aikaa paneutua haastattelutilanteeseen. Tämä saattoi johtua viime hetken tilannemuutoksesta. Haastatteluun oli tulossa kaksi vapaaehtoista lastentarhanopettajaa. Toinen heistä estyi tulemasta paikalle, joten hänen tilalleen määrättiin toinen henkilö. Uusi haastateltava tuntui ymmärtäneen väärin haastattelumme tarkoituksen. Hän tuntui olevan koko ajan puolustuskanalla vastauksiensa suhteen. Tämä saattoi johtua siitä, että hän koki meidän arvostelevan hänen omaa ammattitaitoaan ja tietämystään, vaikka alussa selitimme haastateltaville, mikä tarkoitus kysymyksillä oli. Kolmas haastattelu oli mielestämme kahteen edelliseen verrattuna ahdistava ja alentava. Toinen haastateltavista oli hyvin tyly meitä kohtaan ja tuntui jyräävän mielipiteillään toisen haastateltavan vastaukset. Hän vastasi kysymyksiin todella lyhyesti ja kärkkäästi, vaikka yritimme johdatella häntä avaamaan vastauksiaan. Saimme kuitenkin kerättyä tarpeeksi aineistoa opinnäytetyötämme varten.

Aloitimme aineiston tulkitsemisen haastattelujen litteroinneilla. Litteroinnilla tarkoitetaan sitä, että nauhoitettu aineisto kirjoitetaan sanasta sanaan paperille. Meille litterointi oli aikaa vievää, koska jouduimme kelaamaan samaa ääninäytteen kohtaa useamman kerran, ennen kuin saimme täysin selvää puhutuista asioista. Haastateltavat puhuivat kaiken lisäksi murteella, joka vaikeutti välillä kuullun ymmärtämistä. Kun litteroinnit olivat tehty, pyrimme karkeasti luokittelemaan haastatteluista keskeisimmät esille tulleet seikat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006, hakupäivä 5.11.2012.)

Analysoimme aineiston teemoittelun mukaan. Järjestelimme haastatteluaineiston teemojen mukaan. Kokosimme kunkin teeman alle kustakin haastattelusta ne kohdat, joissa puhuttiin kyseessä olevasta teemasta, kuten esimerkiksi omahoitajuuden hyvistä puolista. Vastauksia haastatteluista vertasimme omahoitajuuden ja kasvatuskumppanuuden keskeisiin periaatteisiin ja toteutusohjeisiin. Arvioimme, miten taustateoria vastasi keräämäämme aineistoa, mitkä osat ovat sen kanssa yhteneviä ja miltä osin se eroaa siitä. Teemojen käsittelyn yhteydessä käytetään yleensä sitaatteja. Niiden tarkoituksena on antaa havainnollistavia esimerkkejä. Saatuamme kaiken opinnäytetyön aineiston kannalta olennaisen tiedon kirjattua työhömmme, hiomme opinnäytetyötämme rakenteen ja oikeinkirjoituksen osalta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, hakupäivä 5.11.2012.)

6.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Teimme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, koska kyseessä on ihmisten omaa kokemusta koskeva tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Halusimme kuvata ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä sekä tehdä siitä tulkintoja. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ilmiötä syvemmin, eikä tutkia sitä tiukan viitekehyksen rajoissa, kuten kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa. Opinnäytetyömme on aineistolähtöinen eli tulokset nousevat keräämästämme ja analysoimastamme aineistosta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 115.)

Yleensä laadullisessa tutkimuksessa tieto kerätään havainnoinnin, ryhmähaastattelujen ja teemahaastattelujen avulla. Tutkimuskohteet valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisesti. Tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. Koska meidän työssämme haastateltavia on määrällisesti vähemmän kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, pystymme paneutumaan aineistoon perusteellisemmin. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ihmisten kokemuksista ja ajatuksista. Tutkija ja tutkittava ovat keskenään elävässä vuorovaikutuksessa. Tutkimuksemme tiedonkeruun aiomme toteuttaa haastatteleamalla päiväkodin kasvattajahenkilöstöä. Haastattelut tehdään parihaastatteluina. Kysymykset ovat ennalta määriteltyjä sekä avoimia. (Alasuutari 2001, 83.)

Selkeän perusteorian tuottamisella tämänhetkisestä tilanteesta luodaan hyvää pohjaa uusille tutkimuksille ja kehittämishankkeille. Täytyy kuitenkin muistaa, että kyseessä on kasvattajien kokemusten tutkiminen. Emme voi siis olla täysin vakuuttuneita, että heidän kokemukset ovat täydellinen kuvaus todellisuudesta. Kahden ihmisen kohtaamisessa on aina otettava huomioon, että asioita voi tulkita ja ymmärtää eri tavoilla, eivätkä ne välttämättä ole keskenään yhteneväisiä. Laadullisella tutkimuksella tulkinnessa kyse on ennemminkin merkityssisältöjen avaamisesta, ei täydellisen totuuden löytämisestä. (Vilkkä 2005, 97-98.)

Aineiston keruumenetelmäksi otimme puolistrukturoidun haastattelun eli teemahaastattelun. Haastattelu etenee niin, että kaikille haastateltaville esitetään samat tai likipitäen samat kysymykset samassa järjestyksessä. Joidenkin määritelmien mukaan puolistrukturoidussakin haastattelussa voidaan vaihdella kysymysten järjestystä. Esimerkiksi meidän haastatteluissa saatoimme mennä eri kysymysjärjestysten mukaisesti, koska haastateltavat saattoivat antaa vastauksen edellä olevaan kysymykseen jo aikaisemmassa vaiheessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, hakupäivä 3.7.2012.)

Puolistrukturoidussa haastattelussa kohdennutaan tiettyihin aihepiireihin. Teemahaastattelun avulla voidaan tutkia yksilön tuntemuksia, kokemuksia sekä ajatuksia. Siinä korostuu haastateltavien omat kokemukset. Puolistrukturoitua haastattelua kannattaa käyttää silloin, kun tarkastellaan tunteellisesti herkkiä asioita taikka kysymyksiä, joista haastateltavat eivät ole kovinkaan tietoisia. (Hannila & Kyngäs 2008, 3.)

Aluksi oli tarkoituksena haastatella parihaastatteluna neljää lastentarhanopettajaa, mutta pienten mutkien takia päätimmekin haastatella kolmessa eri haastattelussa viittä lastentarhanopettajaa. Tämä johtui siitä, että toisesta parihaastattelusta tulikin yksilöhaastattelu, jonka jälkeen päädyimme opinnäytetyönohjaajan suosituksen jälkeen tekemään vielä yhden parihaastattelun. Näin varmistimme riittävän aineiston saannin. Kävimme kysymässä luvat haastatteluihin Oulun päivähoidon aluejohtajalta, jonka jälkeen otimme itse yhteyttä ensin haastateltavien päiväkotien johtajille. Saatuamme luvat päiväkodin johtajilta otimme vielä erikseen yhteyttä haastateltaviin, jotta tieto meni varmasti perille asti ja haastateltavat tulivat omasta halusta haastatteluun. Aineistoa saimme kerättyä hyvin, koska haastateltavat kertoivat kokemuksiaan todella laajasti. Lähetimme haastateltaville saatekirjeen (liite 1) ja haastattelukysymykset (liite 2) sähköpostilla etukäteen.

6.3 Tutkimusongelma

Meidän opinnäytetyön tutkimusongelmana on selvittää, kuinka omahoitajuustyömenetelmä tukee kasvatuskumppanuutta työntekijöiden ja perheen välillä. Opinnäytetyötämme voi hyödyntää esimerkiksi omahoitajuusmenetelmän arvioinnissa Oulun päiväkodeissa. Tutkimustulosten avulla Oulun päiväkodit voivat arvioida ja kehittää omahoitajuusmenetelmää sekä kehittää omaa ammattitaitoaan ja työtapojaan. Tutkimuskysymyksemme on: ” Kuinka omahoitajuus tukee kasvatuskumppanuutta päiväkodin työntekijöiden näkökulmasta?”

Selvitämme tutkimusongelmaamme kahden eri pääteeman avulla. Ensimmäinen teema on omahoitajuustyömenetelmä. Selvitämme sen hyödyt, haasteet ja kehittämisen kohteet. Toisena teemana on kasvatuskumppanuus. Selvitämme miten se toteutuu päiväkodeissa ja miten omahoitajuusmenetelmä vaikuttaa siihen. Parantaako omahoitajuusmenetelmä kasvatuskumppanuuden toteutumista?

6.4 Tutkimuksen analysointi

Litteroimme kaksi ensimmäistä haastatteluaineistoa kuukauden sisällä haastatteluista. Kolmannen haastattelun saimme tehtyä vasta elokuussa, koska aikataulut eivät sopineet yhteen haastateltavien kanssa ja kyseinen päiväkotitoiminta oli kiinni juhannuksesta heinäkuun loppuun. Luimme haastatteluaineistot useaan otteeseen tarkasti ennen analyysin aloittamista, jotta analysoinnin aloitus olisi helpompaa. Valitsimme analyysimenetelmäksi teemoittelun.

Ennen vastausten varsinaista analysointia jaottelimme litteroidun aineiston järjestelmällä tekstin osia helpommin hahmoteltaviksi osioiksi vastausten sisällön perusteella. Keräsimme koodaamalla litteroidusta materiaalista esimerkiksi omahoitajuuden hyvät puolet yhdelle paperille ja huonot puolet toiselle.

Koodaus tarkoittaa aineistoon tehtäviä jäsenteleviä merkintöjä ja luokitteluja, kuten alleviivauksia värikynällä. Koodaaminen helpottaa aineiston käsittelyä, koska sen avulla tietyt tekstikohdat löytyvät nopeasti verrattuna siihen, ettei tekstiä olisi koodattu. Aluksi

luimme haastatteluaineistot ja merkitsimme värikynillä alleviivaten eri vastaukset. Sen jälkeen järjestelimme vastaukset omille papereille värikoodien mukaan. Tällä tavoin varsinainen analysointi oli helpompaa, koska meillä ei tarvinnut joka kerta lukea koko aineistoa tehdessämme analysointia. Teimme tärkeimmistä kysymyksistä yhteenvedot, jonka jälkeen lisäsimme vielä suoria lainauksia yhteenvedojen tueksi ja koodasimme myös haastateltavat tunnistein H1, H2, H3, H4 ja H5, jotta heidän henkilöllisyys pysyy salassa. Tällä tavoin lukijan on helpompi seurata, miten ja mistä ajatuksista yhteenvedo on rakentunut. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, hakupäivä 9.11.2012.)

6.5 Eettisyys ja luotettavuus

Teimme ennen haastattelua hyvin selväksi haastateltaville sen, mihin tarkoitukseen haastattelua käytetään, eikä opinnäytetyöstämme voi tunnistaa yksittäistä henkilöä. Luottamuksellinen tutkimusaineiston käsittely on lähellä yksityisyyden käsitettä eli sitä, miten ihmisten henkilökohtaiset asiat ja tiedot pidetään salassa. Lisäksi tutkimusaineiston asianmukainen arkistointi liittyy tiedon luotettavuuteen. Käsittelimme tulokset luottamuksellisesti. Säilytimme nauhoittamiamme haastatteluja turvallisessa paikassa, jolla varmistimme, etteivät ulkopuoliset pääse käsiksi vastauksiin. Tuhosimme kerätyn aineiston oikein heti käytön jälkeen. (Viinamäki & Saari (toim.) 2007, 17-19.)

Kerroimme, ettei tarkoituksena ole testata tai kritisoida haastateltavien tietoutta aiheesta, eikä kysymyksiimme ole olemassa oikeuta vastauksia. Halusimme nimenomaan kertoittaa haastateltavien yksilöllisiä kokemuksiaan ja näkemyksiään asiasta. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja kerroimme selkeästi, mitä tutkimuksemme käsitteli. Haastateltavilla oli mahdollisuus keskeyttää tai kieltäytyä osallistumasta. Toimme myös esille, että nauhoitamme haastattelut ja litteroimme ne myöhemmin. Haastatteluja tehdessämme oli tärkeää, että tilanne haastatteluhetkellä oli luonteva ja avoin. Lähettäessämme kysymykset ennakkoon, pyrimme ennaltaehkäisemään haastateltavien kiusaantumista. Koska kyse oli haastateltavien omista käsityksistä aiheitamme kohtaan, heistä olisi saatanut tuntua nololta, jos he eivät olisikaan osanneet vastata johonkin kysymykseemme.

Tutkijan täytyy muistaa lähdekritiikki miettiessään lähdemateriaalien luotettavuutta. Niitä valittaessa on otettava huomioon lähteen puolueettomuus, riippumattomuus ja

aitous. Informaatiota löytyy paljon ja olennaisen osan valitseminen onnistuu pelkästään kriittisen lähestymistavan kautta. (Mäkinen 2006, 128-131.)

Laadullisen tutkimuksen osalta tutkimuksen luotettavuuteen ei ole olemassa tiettyjä ohjeita, vain ainoastaan joitakin kriteerejä, joiden perusteella luotettavuutta voidaan arvioida. Luotettavuutta voidaan kuvata arvioimalla tutkimusaineiston keräämistä, analysointia sekä raportointia. (Alasuutari 2001, 20.)

Haastattelimme tutkimuksessamme viittä lastentarhanopettajaa, joilla on kokemusta omahoitajuudesta päiväkodissa. Heillä oli eri määrä kokemusta omahoitajuudesta, mutta kaikki olivat kyseisen työmenetelmän parissa kuitenkin työskennelleet useamman vuoden. Eri kokemusmäärät auttoivat meitä saamaan monimuotoisempia näkemyksiä omahoitajuudesta. Saimme haastatteluun viisi vapaaehtoista henkilöä kolmesta eri päiväkodista. Lähetimme haastattelun kysymykset ennalta, jotta haastateltavat saivat rauhassa tutustua aineistoon ja kysyä meiltä selvennystä, mikäli joku kysymyksistä oli epäselvä. Haastattelutilanteet olivat suurimmilta osin onnistuneita ja aikaa oli varattu tarpeeksi kysymysten läpikäymiseen.

Pyrimme tutkimuksessamme tekemään haastattelukysymykset sellaisiksi, että saisimme niistä tarpeellisen tiedon työhömmme. Pohdimme niitä yhdessä ohjaavan opettajan kanssa ja saimme lopulta muodostettua teemat, joista rakensimme haastattelurungon. Teemoja käsiteltiin kuitenkin siinä järjestyksessä, kun ne luontevasti sopivat haastattelun kulkuun.

Haastattelun nauhoittaminen on olennainen osa tutkimuksen luotettavuuden lisäämisessä ja haastattelun siirtäminen huolellisesti kirjoitettuun muotoon lisää luotettavuutta edelleen. Nauhoitimme haastattelut kahdella nauhurilla, joka oli hyvä keino varmistaa nauhoitusten onnistuminen. Ainoastaan epäselvyyksiä esiintyi silloin, kun haastateltavat puhuivat päällekkäin. Kyseiset kohdat kuuntelimme useaan kertaan läpi varmistaaksemme oikeanlaisen litteroinnin. Litteroinnin jälkeen poistimme nauhoitukset oikeaoppisesti.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston tulkintaan vaikuttaa aina tutkija itse. Vaikka tutkimuksen tulisi olla objektiivinen, sen täysi saavuttaminen ei käytännössä ole mahdollista. Tunsimme osan haastateltavista entuudestaan harjoittelun kautta ja osa oli meille

täysin vieraita. Tutuus omalta osaltaan vaikutti varmasti positiivisesti haastattelutilanteeseen, koska haastateltavat tunsivat haastattelijat ja toisin päin. Toisaalta se, että haastateltavat olivat tuttuja entuudestaan, on voinut vaikuttaa vastauksiin ja tutkijoiden tulkintaan analysointivaiheessa. Siksi mielestämme oli hyvä, että haastattelimme myös tuntemattomia, jotta pystyimme vertaamaan monipuolisesti tuloksia.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Omahoitajuuden vaikutus päiväkodin arkeen

Ennen kuin omahoitajuustyömenetelmä otettiin käyttöön Oulun päiväkodeissa, työtä tehtiin kollektiivisesti eli kaikki hoitajat yhdessä vastasivat lasten hoidosta ja kasvatuksesta. Omahoitajuusmenetelmä tuo haastateltavien mukaan selkeyttä ja tasapainoa niin työntekijöiden työnkuvaan kuin lapsiryhmiin. Vastuut ja tehtävät jakautuvat tasaisesti työntekijöiden keskuudessa. Jokaisella on päävastuu omista lapsista ja jokaisella on oma paikkansa työyhteisössä. Lisäksi omahoitajuustyömenetelmän myötä osa haastateltavista kokee saaneensa luvan syventyä paremmin omiin lapsiin, toki muita päiväkodin lapsia unohtamatta. Myös yhteistyö perheiden kanssa on selkiytynyt ja parantunut. Yksi haastateltavista oli tullut töihin vasta sen jälkeen, kun omahoitajuusmenetelmä oli ollut käytössä jo viisi vuotta, joten hän ei osannut vastata miten omahoitajuus on muuttanut päiväkodin työtä.

H2: ”...mun mielestä se on muuttanut, se on helpottanut työtä, koska vastuu ja tehtävät jakautuvat tasaisemmin. Ja sitten se on mun mielestä parantanut vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä”

7.2 Omahoitajuuden hyvät puolet

Haastateltavillamme henkilöillä oli kaikilla jo useamman vuoden kokemus omahoitajuudesta. He olivat erittäin tyytyväisiä omahoitajuuteen ja pitivät sitä hyvänä työmenetelmänä. Omahoitajuuden myötä työntekijöillä ja perheillä on tullut läheisemmät välit, kun on aikaa tutustua sekä syventyä lapseen ja perheeseen. Menetelmä on muuttanut ja helpottanut työnkuvaa, koska jokaiselle jaetaan vastuut ja tehtävät tasaisesti.

Työntekijät kokevat luottamuksen rakentuvan helpommin ja pysyvän paremmin yllä omahoitajuuden avulla, koska lapsella ja perheellä on alusta asti tietty aikuinen, johon turvautua ja jonka kanssa keskustella.

H1: *”Kyllä se lapsiki oppii erilailta luottamaan, ku on alusta asti se oma aikuinen. Ja sitte tietenki ku tavallaan ku on ne pienryhmät ja sitte sitä pienryhmätoimintaa niin kyllä siinä on ihan erilailta aikaa sille lapselle ku että koko ison ryhmän kans tehtäs koko ajan.”*

Työntekijän tiivis suhde lapseen herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta. Lapset saavat myös lisää turvallisuuden tunnetta, kun heillä on oma lapsiryhmänsä, joka sijaisen tullessa pysyy ennallaan. Lisäksi haastateltavat kokivat pystyvänsä keskittymään yksilöllisemmin lapsen tarpeisiin, kun heillä on oma lapsiryhmänsä. Heillä on nyt paljon enemmän tietoa ja tuntemusta lapsista, kuin ennen omahoitajuustyömenetelmän käyttöönottoa:

H2: *”...ne voi hyväksyä sinne hoitajaksi vähän semmosen käypäläisenki kun ne saa olla omassa porukassansa, että ne saa siitäki sitä, et se ei oo pelkästää se hoitaja vaan se on se oma tiimi, joka siinä sitte kulkee mukana.”*

H2: *”Mä oon täällä ollut pitkään tässä talossa töissä ja kokenu sen ajan ennen omahoitajuutta niin mä koen että omahoitajuuden myötä mä tunnen ne omahoitolapset paremmin ja sitte ne kahen muun ryhmän lapset ainaki yhtä hyvin ku sillon ennen omahoitajuutta. Että ku jossain vaiheessa oli sitä pelkoa, että jos ei tutustu näihin sitte ollenkaa, mutta se ei mee niin.”*

Nykypäivänä etenkin suurten lapsiryhmäkokojen vuoksi eräs haastateltavista koki välttämättömänä pienryhmätoiminnan varsinkin pienten lasten joukossa, jotta kaikkiin lapsiin pystyttäisiin keskittymään tasapuolisesti. Nykyään päiväkodin ryhmäkoot ovat erittäin suuria, joten ilman minkään näköistä ryhmän jakoa päiväkodin toiminta olisi levotonta. Etenkin pienillä lapsilla ei ole tarpeeksi kehittyntä ilmaisutapaa, jolla tuoda tarpeitaan ja toiveitaan esille:

H3: *”Että niin kyllä se on sillä tavalla tärkeä, ku aatellaan esim. että ryhmäkoot on aika isoja, että jos alle kolmevuotiaiden ryhmässä saattaa olla viistoista tai kuustoista lasta tänä päivänä niin niin se on oikeestaan on ihan välttämätön, että ne voijaan vähintäänkin pienryhmiin jakautua sitten*

päivän aikana, jotta me voijaan tämmösten lasten jolla ei oo vielä kieltä ja itsensä ilmasutappaa niin niin niitten lasten kanssa toimia ja vastata pienten lasten tarpeisiin mahollisimman hyvin”

Haastateltavat toivat esille vielä yhtenä hyvänä puolena kiintymyssuhteen paremman muodostumisen. Kun lapsella on heti alusta asti yksi aikuinen, joka on hänen omahoitajansa, oppii hän luottamaan erilailla ja saa ”luvan” kiintyä juuri siihen aikuiseen:

H1: ”... lapsiki oppii erilailla luottamaan, ku on alusta asti se oma aikuinen.”

7.3 Omahoitajuuden haasteet

Haastateltavat eivät kokeneet mitään suuria haasteita tulleen esille omahoitajatyömenetelmässä. Teoriaosuudessa aiemmin mainitsemamme haasteet, kuten liian isot ryhmäkoot, ajan puute, kehitystason ja tarpeiden laiminlyönti ovat otettu huomioon haastattelemiemme työntekijöiden keskuudessa. Omahoitajuudesta on löydettävä joustavuutta muuttuvien tilanteiden myötä ja niitä on muokattava joka vuosi uusien lasten ja uusien lähtökohtien myötä. Omahoitajaryhmät eivät saa määrittää niin pitkälle ryhmiä, että sillä estetään luonnolliset kaverisuhteet. Esimerkiksi jos kaverukset ovat eri omahoitajaryhmissä, ei toista voi kieltää tulemasta leikkimään kaverinsa kanssa sen takia, koska he eivät ole samassa omahoitajaryhmässä:

H3: ”...mun mielestä ei saa olla niin kauheen jäykkääkään se omahoitajuus, että täytyy niinkö pystyä joustamaan. Hetkittäin niinku erilaisia ratkaisuja keksimään, justiin nämä kaveruussuhteet ja tämmöset ottaa huomioon.”

Eräs haastateltavista pohti, miten omahoitajuutta pystytään käytännössä toteuttamaan. Jos lapsi aloittaa päivähoiton juuri ennen kesän alkua, tuottaa se vaikeuksia omahoitajuuden toteutumisen kanssa. Kesällä suurin osa päiväkodeista on ainakin yhden kuu-kauden kiinni, jolloin lapset siirtyvät kaupungin päivystäviin päiväkoteihin. Omahoitaja ei pysty kulkemaan lapsen mukana kaikissa kesällä tapahtuvissa päivystysjärjestelmissä. Lisäksi haasteita koettiin myös työvuorojen suhteen. Päiväkodin työntekijällä on tietty

työaika, jonka mukaan edetään. Vaikka työvuoroja pyrittäisiin järjestelemään siten, että omahoitaja olisi mahdollisimman paljon ”omien” lastensa kanssa, ei kukaan voi olla kuitenkaan kymmentä tuntia päivässä töissä.

H4: ”...lapsi alottaa toukokuussa hoidon jossaki hoitopaikassa ja kesäkuussa talot suljetaan, heinäkuussa on päivystystä ja elokuussa sit vasta palaa sinne omaansa niin kuka sille oikeasti on se omahoitaja, että sehän ei kulje sen lapsen mukana kaikissa näissä päivystysjärjestelyissä.”

H5: ”Omahoitaja ei vaikka kuinka olis hyvää tahtoa ja pyrittäis järjestelemään työvuoroja niin kukaan ei voi olla kymmentä tuntia täällä töissä että et olis sen alottavan uuden alottavan lapsen mukana siinä...”

Tutustumisjaksoihin panostetaan hyvin, koska se luo pohjan koko omahoitajuuden onnistumiselle ja kasvatuskumppanuuden rakentumiselle. Haastateltavat nostivat kuitenkin yhden ongelmakohdan, nimittäin sen, kiintyykö lapsi liikaa omahoitajaan. Tilanteet, joissa omahoitaja on pois joko loman, sairauden tai jonkin muun vuoksi, voivat olla henkisesti haastavia niin lapsille kuin työntekijöille. Tällaista tapahtuu haastateltavien mukaan harvoin, mutta ainakin joka vuosi löytyy se yksi lapsi, joka haastaa työntekijät tältä osin. Haastateltavat kertoivat omahoitajuuden haasteista seuraavanlaisesti:

H2: ”...ko omahoitajuudessa sitte otetaan se vastuu siitä omasta lapsesta etenkin silloin kun ne tulee päiväkotiin lapset, niin niin tuota lapsi sitten saa luvan kiintyä siihen aikuseen tosi niinku paljon ja aikuinen antaa aikansa ja huomionsa sille uuelle lapselle näin niin tuota se voi olla sitte myös sitä, että lapsi on sitte niin kiinni, että se voi olla henkisesti, niinku vaatii henkisesti paljon, että oot valmis niinku siihen luottamukseen ja siihen miten se on sulta vailla asioita.”

H3: ”...yks huono puoli omahoitajuudessa, että sitten kun sattuu semmonen lapsi, joka kärsii siitä, että omahoitaja ei ookkaan paikalla...”

Työmenetelmän taakse ei voi myöskään piiloutua. Omahoitajuus ei toimi silloin, mikäli työyhteisössä ajatusmaailma on sellainen, että omahoitaja pitää huolta vain ja ainoastaan oman ryhmän lapsista, eikä käytä aikaa eikä energiaa yhtään muihin. Työntekijöi-

den täytyy tiedostaa ammattitaitonsa kautta vastuunsa työpaikallaan ja päiväkodissa vastuu lapsista on loppupeleissä kaikilla päiväkodin työntekijöillä.

H2: ”Kaikilla pitää olla kuitenkin tietous niistä lapsista. Että ei voi sanoa, että kun se ei oo mun omahoitolapsi niin ei voi koska ammattilaisina tehdään päiväkodissa töitä niin pitää olla kuitenkin tietous niistä muistakin lapsista, mutta justii se että tuntee aivan yhtä hyvin ne kun tunsin ne silloin vuonna 2002 ne hoitolapset jotka oli siellä kaikki sammaa porukkaa. Mutta sitte mää tunnen ne omahoitolapset paljon syvemmin vielä.”

7.4 Omahoitajuuden merkitys kasvatuskumppanuudelle

Aiemmin työssämme on tuotu esille, kuinka tärkeää on muodostaa aito ja välittävä kasvatuskumppanuus päiväkodin työntekijöiden ja perheen välille. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot sekä kokemukset. Kaikki haastattelemamme henkilöt kokevat omahoitajuuden vahvistaneen paljon kasvatuskumppanuutta. He toivat vahvasti esille sitä, kuinka luottamus, dialogisuus ja yhteistyö ovat lisääntyneet omahoitajuusmenetelmän myötä. Kun on yksi hoitaja, joka hoitaa lapsen asioita, on perheen ja työntekijän välille helppo rakentaa luottamukselliset suhteet. Asioita on helpompi ottaa puheeksi puolin ja toisin, vanhempia ehditään kuulla enemmän sekä heidän toiveitaan on helpompi ottaa huomioon. Haastateltavien mielestä oli helpompi ottaa vaikeita asioita puheeksi ja keskustelu vanhempien kanssa oli lisääntynyt:

H1: ”...niitten vanhempienki on helpompi mennä puhumaan sille aikuiselle, joka tietää että se on kaikista parhaiten selvillä mun lapsen asioista ja... sillai kokenu kyllä että vanhemmat täälläki sillai luottaa ja ensisijaisesti ne hakkee sen omahoitajan, jolle jutella.”

H2: ”Sitte on myös niinku semmoset vaikeat asiat on helpompi sanoa omahoitaja niille et se tulee niinku et se työnjako on niin selkeä, että sää kuullet niiltä vanhemmilta luottamuksella ja kaikkea mitä niitten elämässä tapahtuu ja lapsen elämässä ja näin, niin sitte sää pystyt myös niinku siltä

pohjalta antaa myös niinku palautetta jos on ikävääki asiaa, koska sää sanot niin paljon positiivista ku sää tunnet sen lapsen niin hyvin...”

Omahoitajuuden ajatellaan myös tukevan lapsen osallisuutta päiväkodin arjessa, etenkin alle 3-vuotiaiden kanssa, koska heillä ei ole kognitiivisia taitoja tuoda itseään esille. He eivät voi tuoda tarpeitaan ja itseään esille kielen avulla. Silloin omahoitajuus on haastattelujen kautta ilmentynyt tärkeäksi keinoksi osallistaa ja huomioida pienemmätkin lapset päiväkodeissa. Tuntemalla paremmin lapsen toiveet, tarpeet ja haasteet, omahoitaja pystyy paremmin tukemaan lasta. Kun lapsella on yksi turvallinen aikuinen, hänen on helpompi luottaa ympäristöönsä:

H3: ” Mitä lapsi millonkin niinkö tarkoittaa ja ilmentää, kun ei sitä puhetta oo, niitten niinkö tulkitseminen, niin niin on helepompaa, sillon ko on omahoitajamalli käytössä ja niihin tarpeisiin vastaaminen ja tavallaan se osallisuuden mahdollistaminen niinkö sitä kautta on helepompaa”

Tutustumisjaksot ovat myös koettu vahvana pohjana kasvatuskumppanuuden rakentamiselle. Oulun varhaiskasvatussuunnitelman mukaan perheille taataan tutustumisjakso ennen hoitosuhteen alkua, jonka kesto on noin 1-2 viikkoa. Päivähoidon alku on todella tärkeää sekä lapselle, että perheelle, ja siihen tulee panostaa. Haastateltavat toivat esille, kuinka tärkeä rauhallinen tutustuminen on. Aluksi pyritään tapaamaan vanhemmat ilman lasta, jotta voidaan keskustella ensin rauhassa vanhempien toiveista ja ajatuksista:

H3: ” vanhemmat pyrkii tulemaan sitte ilman lasta sen ensimmäisen kerran että saahaan niinkö aikuiset keskenään, vanhempi voi kertoa lapsestaan ja omista toiveistaan että kuinka toivoo että lasta hoijetaan täällä päivähoijossa ja mitä asioita on tärkeitä...”

Vanhemmat saavat kokemuksen, että heidän mielipiteillään on merkitystä ja heidän perheensä on tärkeä, kun omahoitaja on alusta asti läsnä. Edetään lapsen tarpeiden mukaisesti ja jos välillä pitää ottaa muutama askel taaksepäin edetäkseen, niin silloin niin tehdään. Vanhemmat saavat olla vahvasti läsnä tutustumisjaksolla ja se tuo turvallisuuden tunnetta ja luottamusta, kun he näkevät, mitä arki päiväkodissa on:

H3: *”onpa ollut tässä munkin aikana, että on jouvuttu pyytään, että voitasko me vähän niinku pakittaa ja alottaa uudelleen siitä, että käynte yhesä. Että jos on lapsella hirveen vaikee tutustumisjaksonkin jälkeen jäähä päivähoitoon”*

H2: *”Että ne (vanhemmat) näkkee sitten sen.. saa katsoa rauhassa sitä tapaa, millä henkilökunta tekkee töitä.”*

Kun omahoitaja on alusta lähtien mukana päivähoitoon tulevan lapsen arjessa, saa sekä lapsi että perhe heti alussa muodostettua luottamussuhteen omahoitajaan, toisin kuin tilanteessa, jossa monta työntekijää menee vastaanottamaan perhettä:

H1: *”just ko se on sitä alusta lähtien se on se tietty aikuinen joka siitä alusta asti ottaa sen perheen vastaan. Että jos aattelee, että se tulee näin että on siinä kolme aikuista, jotka tasapuolisesti tutustuu lapseen ja näin niin siinä aika kauan mennee sillä perheellä saaha se semmonen luottamus siihen ihmiseen, ku se lähtee siitä heti tutustumisesta.”*

Haastateltavat totesivat myös vuorovaikutuksen helpottuneen omahoitajuuden myötä. Kommunikointi perheen ja työntekijöiden välillä on sujuvaa, kun tietää kenen puoleen kääntyä mieltä askarruttavissa asioissa. Hyvä vuorovaikutus on avainasemassa kasvatuskumppanuuden ylläpitämisessä:

H3: *”...se vuorovaikutuksen helppous, että kun voi tietää ”aa, nyt se on se Tiina kenen kanssa mä juttelen näistä vaikka Leevin asioista” ja me ainakin täällä pyritään sillä tavalla, että jos omahoitaja on esimerkiksi ilta-päivällä paikalla, niin, mä esimerkiksi käyn keskustelleen niitten vanhempien kanssa kuulumiset ketkä kuuluu siihen mun ryhmään.”*

H1: *”...ne vasukeskustelut ja päivittäiset kuulumiset, niin pyritään niinku aina sillä tavalla olleen, että omahoitaja on siinä läsnä sitten, että vanhemmalla ois helpompi lähestyä. Et ehkä se on sitä tuttuutta kuitenkin, sitten tuo siihen. Vanhempikin tietää sitten osotteenkin oikeestaan sitten, että mihin ne keskustelut ja kaikki toiveet ja tarpeet ja asiat niinku hoijetaan, ensisijaisesti.”*

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimusongelmana meillä oli selvittää, kuinka omahoitajuustyömenetelmä vaikuttaa kasvatuskumppanuuteen työntekijöiden ja perheen välillä. Haastateltavien vastaukset olivat keskenään yhteneväisiä. Yleisesti ottaen haastateltavat olivat sitä mieltä, että omahoitajuustyömenetelmästä on paljon enemmän hyötyä kuin haittaa.

Tarkoituksenamme oli pohtia, miten työntekijöiden käsitykset vastaavat asiakirjan tarkoitusta. Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma painottaa omahoitajuustoimintatapaa, joka tekee varhaiskasvatuksesta inhimillisemmän lapsille, perheelle ja työntekijöille sekä mahdollistaa siten laadukkaamman varhaiskasvatuksen. Omahoitajuusmenetelmän avulla pyritään tukemaan lapsen kiintymyssuhteita, sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja auttamaan lasta sopeutumaan uuteen ympäristöön. Lapsi on kaiken toiminnan ydin. (Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Päivähoidon johtoryhmä 29.9.2011, hakupäivä 3.10.2012.)

Työntekijöiden käsitykset vastasivat todella hyvin asiakirjan tarkoitusta. Heidän mielestään omahoitajuus ei jäänyt pelkästään teoreettiselle tasolle, vaan se toteutui ja näkyi käytännössä hyvin. Positiiviset kokemukset työn arjessa ovat muovanneet haastateltavien käsityksiä ja asenteita omahoitajuutta kohtaan. Haastateltavien mielestä työnteko on helpottunut paljon omahoitajuuden myötä, joka on motivoinut heitä omaksumaan kyseisen työmenetelmän osaksi päiväkodin arkea. Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman asettamat tavoitteet ovat olleet realistisia ja niihin on pystytty vastaamaan päiväkodeissa.

Etenkin kiintymyssuhteiden syntymiseen on saatu vahvistusta. Varsinkin alle 3-vuotiaiden lasten kanssa omahoitajuutta pidetään välttämättömänä työmenetelmänä. Alle 3-vuotiailla ei ole vielä tarpeeksi kehittyneitä kognitiivisia taitoja, kuten itsensä ilmaisemista ja kielitaitoa, joten työntekijän on tärkeä osata tunnistaa lapsen tarpeet ja toiveet. Kiintymyssuhteen syntymiseen vaikuttaa pitkä tutustumisjakso. Omahoitajuustyömenetelmän kautta lapsella on alusta asti omahoitaja mukana päiväkodin arjessa. Omahoitajan ja lapsen kiintymyssuhteen syntymiseen koettiin tärkeäksi tutustumisjakso päiväkodissa. Hoitaja saa rauhassa tutustua lapseen ja oppia käytänteitä, joita lapsen ja

vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa on. Hoidon aloittaminen koettiin helpommaksi pitkän tutustumisjakson jälkeen. Se luo sekä lapselle, että perheelle vahvempaa turvallisuuden tunnetta, toisin kuin jos hoitaja vaihtuisi koko ajan. Hoitajat ehtivät huomioida lasta enemmän ja näin hän oppii tuntemaan lapsen tarpeet paremmin ja yksilöllisemmin. Lapsen osallistaminen päiväkodin toimintaan on helpompaa, kun käytössä on pienryhmät. Tällä tavoin lapsi saa enemmän yksilöllistä aikaa ja huomiota, kun hoitajan ei tarvitse keskittyä koko ryhmään. Haastateltavamme kokivat lapsen ja hänen perheen tulleen omahoitajuuden myötä läheisemmäksi. Tuloksista kävi myös ilmi, että perheiden ja omahoitajan välillä käydyt keskustelut olivat muuttuneet syvällisimmiksi.

Lisäksi tutkimme, parantaako omahoitajuusmenetelmä kasvatuskumppanuuden toteutumista. Oulun varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi kokijana ja toimijana tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi. Kasvatuskumppanuus on luottamuksellinen vuorovaikutussuhde varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä. Kasvatuskumppanuutta ohjaa neljä eri periaatetta; kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Toimimalla näiden periaatteiden mukaisesti, pystytään kasvatuskumppanuudelle takaamaan parhaat mahdolliset lähtökohdat. (Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Päivähoidon johtoryhmä 29.9.2011, hakupäivä 3.10.2012.)

Haastateltavien mielestä kasvatuskumppanuus oli parantunut ja selkeytynyt omahoitajamenetelmän käyttöönottamisen myötä. Työntekijät että vanhemmat tiesivät, kenen puoleen kääntyä, kun tuli asiaa lapsesta. Se edesauttaa yhteisöllisyyden tunnetta työntekijöiden ja perheiden välillä. Yhteistyö on tiiviimpää ja luottamuksellisempaa. Asioista on helpompi keskustella tutun hoitajan kanssa, eikä vaikeidenkaan asioiden kertominen tunnu niin vaikealta. Työntekijöillä on mahdollisuus muodostaa tasapuolinen ja luottamuksellinen suhde perheeseen, kun heillä on ne tietyt ”omat” perheet. Haastateltavat kokivat vanhempien luottavan enemmän heidän sanaansa, kun työntekijät viettivät enemmän aikaa heidän lapsensa kanssa.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että niin työntekijöiden kuin lasten ja perheen hyvinvointi on parantunut. Pienryhmien kautta aikaa jää enemmän lasten huomioimiselle, eikä äänitaso nouse liian suureksi. Työntekijät kokevat työnsä selkeämmäksi ja vaikuttavammaksi. Näiden asioiden myötä työntekijän päivittäinen työmäärä vähenee, eikä energiaa me-

ne turhiin asioihin. Kun taas stressitekijät vähenevät, jää energiaa panostaa lapsiin ja perheisiin, joka puolestaan vahvistaa kasvatuskumppanuutta.

Haastatteluissa korostui se, että kaikki saman ryhmän työntekijät ovat kasvatusvastuussa lapsista, vaikka heillä jokaisella on ”omat” lapsiryhmät. Jokaisen täytyy olla tietoinen kaikista ryhmän lapsista ja heidän perheistään. Työntekijä ei voi ajatella, että hän on ainoastaan vastuussa omahoitoryhmänsä lapsista.

Omahoitajuus on työnkuvaa selkeyttävä ja helpottava työmenetelmä, joka ei vaadi työntekijöiltä järjettömiä muutoksia. Enää ei ole epätietoisuutta, mitä kukakin tekee perushoitotilanteissa ja missä kenenkin pitää milloinkin olla. Rauhallinen ilmapiiri ja selkeytynyt työnkuva edistävät työssä jaksamista ja kasvattavat työmotivaatiota. Menetelmä parantaa lapsen arkea ja osallisuutta sekä kasvatuskumppanuutta. Omahoitajuus vaatii kuitenkin työntekijöiltä henkisesti paljon, koska lapsen annetaan kiintyä hyvin läheisesti. Työntekijän on oltava valmis luottamukseen ja lasten vaatimuksiin aina, kun on töissä. Toisaalta haastateltavat myös miettivät lapsen mahdollista takertuvuutta omahoitajaansa. Sitä ei kuitenkaan koettu ongelmaksi, mutta se nousee ajoittain omahoitajuudessa haastavaksi. Tutkimustuloksia katsoessa omahoitajuudesta näkyy olevan kuitenkin paljon enemmän hyötyä, kuin haittaa.

Opinnäytetyö on ollut prosessina opettavainen ja haastava. Tutkimuksen tekeminen oli meille täysin uutta ja vasta loppupuolella työtämme aloimme ymmärtää, mistä tässä lopulta on kyse. Opinnäytetyömme eteni hitaasti ja vaihteittain. Työn tekeminen pilkottiin eri vaiheisiin, jotka toteutuivat suhteellisen pitkällä aikavälillä. Jälkeenpäin ajatellen olisi ollut paljon järkevämpi tehdä opinnäytetyö tiiviimmässä aikataulussa, jolloin työhön olisi voinut keskittyä paremmin. Silloin ei aina olisi tullut uuden vaiheen kohdalla tunne, että pitää aloittaa kaikki alusta, koska ei muistanut juurikaan mistä viimeksi kirjoitimme.

Koemme saaneemme opinnäytetyön kautta uusia näkökulmia omahoitajuudesta ja kasvatuskumppanuudesta. Pääsimme työmme kautta kuulemaan tutkimukseen osallistuneiden omakohtaisia kokemuksia aiheestamme. Nämä kokemukset ja kirjallisuudesta saamamme teoriatieto toimivat varmasti meille hyvänä tukena tulevana lastentarhaopettajina. Teoriatietoa löytyi pääosin hyvin. Omahoitajuustyömenetelmän suhteen kirjallisuutta on vielä niukasti. Tämä voi johtua siitä, että menetelmä on vielä suhteellisen tuore.

Saamiemme tutkimustulosten perusteella omahoitajuus on toimiva työmenetelmä päiväkodeissa, ja se tukee vahvasti kasvatuskumppanuutta. Toki menetelmässä on myös heikkoja puolia, mutta onko olemassakaan työmenetelmää, jossa kaikki on täydellistä? Kun vertaa tuloksia teoriaan, kulkevat ne samassa linjassa. Omahoitajuus otettiin käyttöön Oulussa nimenomaan kasvatuskumppanuuden ja kiintymyssuhteiden parantamiseksi, ja juuri näihin osa-alueisiin päiväkodit ovat kokeneet saaneensa vahvistusta. Omahoitajanmenetelmän kautta jokaisella perheellä on tietty hoitaja, joka on päävastuussa heidän lapsestaan.

8.2 Jatkotutkimamahdollisuudet

Olemme tehneet tutkimuksen pelkästään työntekijöiden näkökulmasta, joten jatkotutkimamahdollisuudet ovat hyvät, koska omahoitajuustyömenetelmä on levinnyt ympäri Suomea. Esimerkiksi ottamalla tutkimukseen mukaan myös perheen näkökulma, voidaan aiheesta saada kattavampi kokonaiskuva. Haastatteluilla ja kyselyillä perheiltä saataisiin kuva siitä, miten omahoitajuus on heidän mielestään muuttanut arkea. Onko se heidän mielestään ollut positiivinen muutos vai onko se tuntunut hankalalta? Tieto perheiden kokemuksista ja näkemyksistä olisi tärkeää, jotta aihettamme voisi kehittyä yhä paremmaksi. Kyselyiden ja haastatteluiden tukena jatkotutkimuksissa voidaan käyttää myös havainnointia. Sen avulla näkee, miten sanat vastaavat todellisuutta ja se lisää sen myötä tutkimuksen luotettavuutta.

Saamme kiittää tutkimukseemme osallistuneita lastentarhaopettajia, jotka jakoivat avoimesti kokemuksiaan. Ilman heitä emme olisi saaneet opinnäytetyötämme valmiiksi. Toivottavasti myös meidän lisäksi muutkin kiinnostuneet hyötyvät opinnäytetyöstämme.

9 LÄHTEET

Alasuutari, Maarit 2003. Kuka kasvattaa lasta. Helsinki: Gaudeamus.

Alasuutari, Pertti 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Aro, Antti W. 2006. Onko työssä tolkkua? Helsinki: Edita.

Bee, Helen 2000. The developing child, ninth edition. Needham Heights: Allyn & Bacon.

Hannila, Päivä & Kyngäs, Päivi 2008. Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Hautamäki, Airi 2001. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa: Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam. (toim.) Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita 15. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kalland, Mirjam 2011. Päivähoito kiintymyssuhdeteorian valossa. Teoksessa Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen, 150. Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam. (toim.) Helsinki: WSOYpro Oy.

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino.

Knuuti, Irja, palvelupäällikkö. Opetustoimi varhaiskasvatuspalvelut eteläinen alue. Re: Kysymyksiä. Sähköpostiviesti enni.tammela@edu.tokem.fi 22.8.2012.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Finlex. Hakupäivä 22.8.2012.

<<http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>>.

Lasten päivähoito 2010. Tilastoraportti 46/2011, 23.12.2011. Hakupäivä 15.10.2012

<http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/paivahoito>.

Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Päivähoidon johtoryhmä 29.9.2011. Hakupäivä 28.5.2012.

<http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=c12c37bf-157a-4ce6-a084-48e86f24972e&groupId=112792>.

Rusanen, Erja, haastattelu 2012. Minuuden ehyt syntymä... Steinerkasvatus-lehti 2/2012 NETTILIITE. Hakupäivä 5.10.2012

<http://www.steinerkoulu.fi/content/files/Erja%20Rusasen%20laaja%20haastattelu%20nettiliitteeseen%202.5.2012.pdf>.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Hakupäivä 3.7.2012
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html>.

Salminen, Eija & Tynninen, Kirsi 2011. Omahoitajan päiväkodissa. –Omahoitajuus pedagogisena työmenetelmänä -. Saarijärvi: Pedatieto Oy.

Sinkkonen, Jari 2001. Lapsen puolesta. Juva: WS Bookwell Oy.

Sinkkonen, Jari 2003. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.

Silvén, Maarit 2010. Varhaiset ihmissuhteet – Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva kustannus Oy.

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino

Stakes 2006. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2012. Hakupäivä 15.10.2012
<http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut>.

Viinämäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Vilén, Marika & Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: VSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

LIITTEET

LIITE 1. Saatekirje

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan yksikkö, Kemi

14.5.2012

Hyvä lastentarhaopettaja,

Olemme sosionomi (AMK) opiskelijoita Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä omahoitajuudesta kasvatuskumppanuudessa tukena. Tarkoituksena on selvittää päiväkodin työntekijöiden haastattelun avulla, kuinka omahoitajuustyömenetelmä heidän mielestään vaikuttaa lapsen elämään ja kasvatuskumppanuuteen työntekijöiden ja perheiden välillä Oulun päiväkodeissa.

Tarkoituksena ei ole testata haastateltavien tietämystä edellä mainituista asioista, vaan tavoitteena on selvittää aiheitamme haastateltavien omien arvojen ja kokemusten kautta. Tarvitsemme haastateltavaksi kaksi lastentarhaopettajaa, joilla on kokemusta omahoitajuudesta. Tulemme tekemään haastattelun päiväkotinne. Haastattelu tulee viemään aikaa noin 20-30 minuuttia. Nauhoitamme haastattelun ja litteroimme sen myöhemmin.

Haastattelun vastaukset tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti ja tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys ei tule esille missään vaiheessa.

Olemme kiitollisia yhteistyöstänne. Mikäli Teillä on kysymyksiä haastatteluun liittyen, ottakaa yhteyttä alla oleviin puhelinnumeroihin tai sähköpostiosoitteisiin.

Aurinkoista kesää toivottaen,

Noora Nikula

Enni Tammela

LIITE 2. Haastattelukysymykset

1. Mitä omahoitajuusmenetelmä teidän mielestänne tarkoittaa? Mitä se merkitsee teille?
2. Millä tavoin omahoitajuusmenetelmä on muuttanut työntekoa päiväkodissanne?
 - Hyvät puolet
 - Huonot puolet
3. Millä tavoin omahoitajuusmenetelmä tukee kasvatuskumppanuutta?
4. Millä tavoin se tukee lapsen arkea ja osallisuutta?
5. Miten omahoitajuusmenetelmä muuttuu, jos lapsen omahoitaja ei ole töissä?
6. Onko omahoitajuusmenetelmä edesauttanut yhteistyötä vanhempien kanssa? (Miksi on/miksi ei ole)
7. Miksi Oulussa on otettu käyttöön omahoitajuusmenetelmä?
8. Miten tuette kasvatuskumppanuutta? (Esim. vanhempainvartit, vanhempain-illat)
9. Miten tuette vanhempia lapsen kasvatuksessa?
10. Onko vanhempien kanssa ollut ongelmia kasvatuskumppanuuden rakentumisessa? Millaisia?
11. Miten vanhemmat ja henkilökunta ehtivät/jaksavat keskustella päivän asioista lapsen tuonti- ja vientitilanteissa? Onko vanhemmat halukkaita jutella henkilökunnan kanssa?
12. Jos herää huoli lapsesta, niin miten asia otetaan puheeksi loukkaamatta ketään?